

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

II. ÚS 212/2013-56

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 24. júna 2014 v senáte zloženom z predsedu Lajosa Mészárosa (sudca spravodajca), zo sudkyne Ivetty Macejkovej a sudcu Sergeja Kohuta prerokoval prijatú sťažnosť spoločnosti Petit Press, a. s., Lazaretská 12, Bratislava, zastúpenej spoločnosťou DEDÁK & Partners, s. r. o., Mlynské nivy 45, Bratislava, vo veci namietaného porušenia jej základných práv podľa čl. 46 ods. 1, čl. 47 ods. 3 a čl. 26 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 2 Cdo 16/2011 z 30. júna 2011 a takto

r o z h o d o l :

Sťažnosti spoločnosti Petit Press, a. s., **n e v y h o v u j e .**

O d ô v o d n e n i e :

I.

Skutkový stav

1. Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 5. októbra 2011 doručená sťažnosť spoločnosti Petit Press, a. s. (ďalej len „sťažovateľka“), ktorou namieta porušenie svojich základných práv podľa čl. 46 ods. 1, čl. 47 ods. 3 a čl. 26 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) sp. zn. 2 Cdo 16/2011 z 30. júna 2011 (dostupné na www.supcourt.gov.sk). Ústavný súd uznesením č. k. II. ÚS 212/2013-30 zo 4. apríla 2013 prijal sťažnosť na ďalšie konanie a nevyhovел návrhu na odloženie vykonateľnosti. Podstatou sťažnosti je otázka ústavnosti vysporiadania sa dovolacieho, najvyššieho súdu, s vyhlásením samosudcu okresného súdu, že ním vydaný doručený rozsudok nebol riadne vyhlásený, a s tým súvisiacou ochranou slobody prejavu sťažovateľky – vydavateľky v konaní ochranu osobnosti vyvolanom článkom v jej novinách.

2. Zo sťažnosti vyplýva, že sťažovateľka je vydavateľkou denníka SME, v ktorom boli 25. októbra 2001 a 26. októbra 2001 zverejnené články „*Pochybný osud pochybnej zmenky*“ a „*Č. syn odmieta obvinenie polície*“. V daných článkoch boli v zmysle sťažnosti obsiahnuté kritické vyjadrenia týkajúce sa Ing. J. S. (ďalej aj „navrhovateľ“), vyšetrovateľa v tzv. kauze zmieniek stredoslovenských energetických závodov. Obsahom týchto kritických vyjadrení boli aj výroky:

„Spôsob akým vedie nadporučík J. S. vyšetrovanie, však vyvoláva pochybnosti o jeho kompetentnosti.“

„Podvodnú zmenku na rad J. M. vydal bývalý štatutárny zástupca energetických závodov M. R. Polícia do dnešného dňa stíha iba M. a advokáta J. Č.. Stíhaný je aj R. nástupca R. K., pretože ho vyšetrovateľ podozrieva, že sa spolu s Č. dopustili finančného podvodu. M. R., ktorý zmenku podpísal, však zostal zo záhadných dôvodov mimo obliga.“

„Postupu nadporučíka S. chýba elementárna logika. Keď stíha skoro všetkých, ktorí prišli so zmenkou do styku, nie je jasné prečo z tohto režimu vynecháva toho, kto ju podpísal.“

„Jeho nadriadení by sa mali zamyslieť nad tým, aké má motívy pán S. na toto konanie. Pre stav úseku vyšetrovania je príznačné, že najmä zložité finančné operácie s trestným pozadím vyšetruje namiesto doktora práv inžinier.“

3. Ing. J. S. podal na Okresnom súde Žilina (ďalej len „okresný súd“) návrh na ochranu osobnosti proti sťažovateľke ako odporkyňi, pričom okrem iného žiadal, aby okresný súd sťažovateľku zaviazal na zverejnenie ospravedlnenia sa navrhovateľovi a zaplatenie náhrady nemajetkovej ujmy vo výške 300 000 Sk. Navrhovateľ neskôr zmenil petit tak, že požadoval náhradu nemajetkovej ujmy vo výške 400 000 Sk. Okresný súd v konaní pred samosudcom rozsudkom č. k. 2 C 200/02-60 z 20. novembra 2002 (ďalej len „rozsudok č. 1“) rozhodol tak, že sťažovateľku zaviazal uverejniť text ospravedlnenia v denníku SME a zaplatiť mu náhradu nemajetkovej ujmy vo výške 400 000 Sk. Sťažovateľka v sťažnosti uvádza, že rozsudok č. 1 nebol verejne vyhlásený, keďže sa zákonný sudca na pojednávanie, na ktorom mal byť vyhlásený rozsudok č. 1, dňa 22. novembra 2002 nedostavil a rozsudok č. 1 prečítal iba právnenému zástupcovi sťažovateľky vo svojej kancelárii.

4. Sťažovateľka v lehote na to určenej zákonom podala proti rozsudku č. 1 odvolanie (ďalej len „odvolanie č. 1“), pričom v sťažnosti poukazuje na to, že tento rozsudok jej bol písomne doručený až po viac ako piatich mesiacoch od jeho prečítania zákonným sudcom, a na to, že v zápisnici z 22. novembra 2002, ktorá sa nachádzala v spise, sa uvádza, že na pojednávaní 22. novembra 2002 sa zúčastnil aj právny zástupca navrhovateľa. Sťažovateľka taktiež uvádza, že rozsudok zapísaný v už identifikovanej zápisnici bol odlišný od rozsudku č. 1. V odvolaní č. 1 sťažovateľka napadla spôsob vyhlásenia rozsudku č. 1, postup okresného súdu a absenciu dôkazov v prospech priznania náhrady nemajetkovej ujmy navrhovateľovi.

5. Zo sťažnosti a z jej príloh vyplýva, že Krajský súd v Žiline (ďalej len „krajský súd“) ako súd odvolací vo veci meritórne nerozhodol a procesným uznesením sp. zn. 9 Co 49/03 z 9. októbra 2003 spis vedený pod sp. zn. 2 C 200/02 vrátil ako predčasne predložený s poukazom na absenciu vyjadrenia sa zákonného sudcu na prvom stupni k námietke sťažovateľky o nesprávnom vyhlásení rozsudku, aby *„(...) odvolací súd mal zrejmé, či vôbec rozsudok vyhlásený bol a teda, či rozsudok vôbec existuje. V prípade, že rozsudok v mene republiky nebol vyhlásený v súlade so zákonom, tento vlastne neexistuje a súd bude musieť vo veci riadne rozhodnúť.“*. Odvolací súd v uznesení tiež konštatoval, že *„V prípade, že rozsudok bol riadne vyhlásený v súlade so zákonom, po vyjadrení zákonného*

sudcu podrobne o okolnostiach vyhlásenia rozsudku, predloží opakovane okresný súd spis odvolaciemu súdu.“.

6. Rovnako zo sťažnosti a z jej príloh vyplýva, že po vrátení spisu prvostupňovému súdu tento začal ďalej konať, napríklad vykonávať ďalšie dôkazy. Sťažovateľka v sťažnosti konštatuje, že jej nebolo zrejmé, či bola uznaná nezákonnosť rozsudku č. 1, a prečo sa v konaní ďalej pokračovalo. Okresný súd následne 16. apríla 2004 vyniesol rozsudok č. k. 2 C 200/02-175 (ďalej len „rozsudok č. 2“), v ktorom zaviazal sťažovateľku okrem iného zverejniť text ospravedlnenia a zaplatiť navrhovateľovi náhradu nemajetkovej ujmy vo výške 400 000 Sk.

7. V zmysle sťažnosti a jej príloh v deň vyhlásenia rozsudku č. 2 prvostupňový zákonný sudca vypracoval „*Vyjadrenie sudcu*“ (založené v spise sp. zn. 2 C 200/02 na č. 1. 218 –219). V tomto vyjadrení sudca pripustil, že odňal možnosť sťažovateľke zúčastniť sa vyhlásenia rozsudku prostredníctvom jej právneho zástupcu, pripustil, že rozsudok č. 1 nebol vynesený v zmysle zákonných ustanovení, a na záver konštatoval, že „*(...) s prihliadnutím na rozhodnutie nadriadeného súdu(...) som dospel k názoru, že pôvodné rozhodnutie nebolo zákonne ani procesne riadne vyhlásené, teda neexistuje, že som vo veci postupoval správne, keď som opätovne pokračoval v konaní*“.

8. Sťažovateľka v sťažnosti konštatuje, že proti rozsudku č. 2 podala v zákonnej lehote odvolanie (ďalej len „odvolanie č. 2“) a zároveň „*z opatrnosti*“ vzala späť odvolanie č. 1 vzhľadom na už uvedené vyjadrenie prvostupňového zákonného sudcu a vzhľadom na to, že krajský súd vo veci odvolania č. 1 nekonal. Sťažovateľka v sťažnosti uviedla, že sa domnievala, že odvolací súd sa s nezákonnou situáciou existencie dvoch rozsudkov vysporiada.

9. Krajský súd uznesením sp. zn. 5 Co 365/2005 zo 4. apríla 2006 rozsudok č. 2 zrušil a vec vrátil prvostupňovému súdu na ďalšie konanie, pričom sa otázkou ne/existencie rozsudku č. 1 nezaoberal. S ohľadom na dané sťažovateľka uvádza, že rozsudok č. 1 nemohol považovať za iný ako ničotný či neexistujúci.

10. Prvostupňový súd následne vo veci rozhodol rozsudkom č. k. 2 C 200/02-327 z 2. júla 2007 (ďalej aj „rozsudok č. 3“), v ktorom opätovne okrem iného zaviazal sťažovateľku uverejniť text ospravedlnenia a nahradiť nemajetkovú ujmu.

11. Sťažovateľka podala proti rozsudku č. 3 v lehote odvolanie (ďalej len „odvolanie č. 3“), pričom odvolací súd zmenil rozsudok č. 3 tak, že rozsudkom sp. zn. 5 Co 336/2007 z 29. apríla 2008 (ďalej len „rozsudok č. 4“) okrem iného nezaviazal sťažovateľku uverejniť text ospravedlnenia a znížil sumu náhrady nemajetkovej ujmy na 300 000 Sk.

12. Sťažovateľka podala proti časti výroku rozsudku č. 4, ktorou sa upravila výška náhrady nemajetkovej ujmy, a proti rozhodnutiu o náhrade trov konania dovolanie, v ktorom navrhla návrh protistrany zamietnuť a priznať jej trovy konania. Sťažovateľka zároveň podala proti rozsudku č. 4 ústavnú sťažnosť, kde namietala porušenie práv zaručených v čl. 26 ods. 1, čl. 46 ods. 1 a čl. 47 ods. 3 ústavy. Ústavný súd uznesením sp. zn. III. ÚS 129/2010 z 30. marca 2010 sťažnosť odmietol (pozri bod 30 nálezu).

13. Najvyšší súd rozhodol o dovolaní uznesením z 30. júna 2011 (ďalej aj „napadnuté uznesenie“), v ktorom rozhodol o zrušení rozsudku č. 4 a rozsudku č. 3, konanie zastavil a nikomu nepriznal trovy konania. V uznesení konštatoval, že dovolanie proti rozsudku č. 4 nie je prípustné, keďže „*nevykazuje niektorý zo znakov uvedených v § 238 ods. 1, 2, 3 O. s. p.*“. Zároveň najvyšší súd s odkazom na ustanovenie § 242 ods. 1 Občianskeho súdneho poriadku (ďalej aj „OSP“) skúmal existenciu procesnej vady podľa § 237 OSP. Najvyšší súd dospel k záveru, že konanie trpelo procesnou vadou rozsúdenej veci – *res iudicata*, keďže podľa jeho názoru bola vec právoplatne rozhodnutá rozsudkom č. 1 (ktorý nadobudol podľa najvyššieho súdu právoplatnosť 20. mája 2003), aj preto, že odvolanie č. 1 bolo vzaté sťažovateľkou späť a odvolacie konanie bolo tak odvolacím súdom zastavené uznesením č. k. 5 Co 322/2009-453 z 31. augusta 2010. Najvyšší súd preto rozsudok č. 4 a rozsudok č. 3 zrušil a konanie zastavil.

14. Sťažovateľka tvrdí, že postupom súdov v predmetnom súdnom konaní, ktorý predchádzal vydaniu napadnutého uznesenia, a samotným vydaním napadnutého uznesenia

boli najvyšším súdom porušené jej ústavné práva podľa čl. 46 ods. 1 ústavy v spojení s čl. 142 ods. 3, čl. 47 ods. 3 a čl. 26 ods. 1 ústavy.

15. Porušenie čl. 46 ods. 1 ústavy v spojení s čl. 142 ods. 3 ústavy sťažovateľka v zásade odôvodňuje tým, že v konaní a rozhodovaní v jej veci boli porušené rámcovo štyri aspekty práva na súdnu ochranu. Sťažovateľka identifikuje porušenie (i) princípu verejnosti súdnictva, (ii) zásady legality (v modalite rešpektovania Občianskeho súdneho poriadku), (iii) svojich procesných práv (v modalite nemožnosti ich uplatnenia) a (iv) práva na dostatočné zdôvodnenie rozhodnutia.

16. Vzhľadom na tvrdenie porušenia princípu verejnosti súdnictva sťažovateľka argumentuje tým, že právo konať pred súdom je vo svojej formálnej i materiálnej stránke napĺňané aj zákonným postupom súdu pri vyhlasovaní rozhodnutia, ktoré je spojené s rozličnými právami účastníkov konania. Ústavou predpokladané verejné vyhlásenie rozsudku je podľa nej vyjadrením ústavného princípu verejnosti súdnictva. Sťažovateľka poukazuje na to, že dané maximy neboli v predmetnom konaní súdov naplnené, keď rozsudok č. 1 nebol verejne vyhlásený, čo podľa jej názoru potvrdil vo svojom vyhlásení aj prvostupňový zákonný sudca. Podľa sťažovateľky tak došlo k porušeniu jej už označených práv tým, že najvyšší súd považoval rozsudok č. 1 za existujúci a zakladajúci prekážku rozhodnutej veci. Sťažovateľka v sťažnosti označila postup najvyššieho súdu za formalistický. Sťažovateľka argumentuje aj rozhodovacou činnosťou ústavného súdu, a to nálezom sp. zn. II. ÚS 58/97 a sp. zn. II. ÚS 85/02 a uznesením najvyššieho súdu sp. zn. 1 Cdo 120/2009.

17. Čo sa týka tvrdenia o porušení zásady legality, sťažovateľka v podstatnom uvádza, že k nej došlo tým, že najvyšší súd v konaní nerešpektoval ustanovenia Občianskeho súdneho poriadku, „*keď priznal fiktívnemu rozhodnutiu status rozhodnutia, ktoré zakladá prekážku rozhodnutej veci*“. Sťažovateľka konštatuje, že iba právom predpokladaným spôsobom vyhlásený rozsudok je taký, ktorým je súd viazaný, a môže teda byť prekážkou rozhodnutej veci. Legality súdneho konania sťažovateľka považuje za jednu zo základných princípov (spravodlivého) súdneho konania, a preto jeho porušenie vedie k porušeniu princípu spravodlivého procesu. Sťažovateľka je toho názoru, že prekážku

rozhodnutej veci teda môže v zmysle Občianskeho súdneho poriadku tvoriť len rozhodnutie, ktoré existuje (§ 156 OSP), zároveň nadobudlo formálnu právnu moc (§ 159 ods. 1 OSP) a zároveň nadobudlo materiálnu právnu moc (§ 159 ods. 2 OSP), a tvrdí, že rozsudok č. 1 nespĺnil už prvú z týchto podmienok, preto prekážku *res iudicata* nezakladá.

18. S ohľadom na porušenie svojich procesných práv v modalite nemožnosti ich uplatnenia sťažovateľka uvádza, že dodržanie Občianskeho súdneho poriadku je spôsobom realizácie ústavného práva na súdnu ochranu, preto postup súdov v rozpore s Občianskym súdnym poriadkom a ústavou je porušením tohto práva. Podľa sťažovateľky existujú procesné pravidlá aj s cieľom ochrany účastníkov konania pred svojvôľou súdu a s cieľom zabezpečiť spravodlivý proces. S právom rozporný a zmätočný postup súdu tak bráni účastníkom účinne chrániť svoje hmotné práva. Sťažovateľka tvrdí, že jej nemožno pričítať („*potrestat*“) zmätočný postup súdov v súvislosti s otázkou ne/existencie rozsudku č. 1, ktorý bol dôvodom, že si proti nemu neuplatnila svoju obranu účinne. Zmätočným postupom súdov teda došlo k porušeniu jej práva na spravodlivý súdny proces.

19. Čo sa týka požiadavky zdôvodnenia rozhodnutia, *in concreto* napadnutého uznesenia, sťažovateľka poukazuje na judikatúru ústavného súdu, ktorá riadne odôvodnenie súdneho rozhodnutia pokladá za súčasť ústavného práva na súdnu ochranu (sp. zn. I. ÚS 236/06). Nedostatočné odôvodnenie rozhodnutia ústi podľa sťažovateľky aj do jeho nepresvedčivosti a nepreskúmateľnosti. Sťažovateľka poukazuje aj na judikatúru Európskeho súdu pre ľudské práva napríklad vo veci Ruiz Torija proti Španielsku z roku 1994 a argumentuje aj rozhodnutím ústavného súdu sp. zn. I. ÚS 226/03 a najvyššieho súdu sp. zn. 4 Cdo 171/2005. Sťažovateľka považuje napadnuté uznesenie za nespĺňajúce požiadavky na súdne odôvodnenie, a preto za porušujúce právo na spravodlivý proces, keďže najvyšší súd podľa nej neodôvodnil svoj právny názor na existenciu rozsudku č. 1 dostatočne. Sťažovateľka argumentuje aj požiadavkou ústavno-konformného výkladu práva.

20. Porušenie čl. 47 ods. 3 ústavy, ktorý zakotvuje rovnosť účastníkov konania, vidí sťažovateľka v tom, že zmätočný postup súdov bol v konečnom dôsledku na ujmu predovšetkým jej, nie navrhovateľovi ako protistrane v súdnom konaní. Od sťažovateľky podľa jej názoru nemohlo byť spravodlivo očakávané, že sa bude procesne brániť v dvoch

paralelných konaniach, ktoré vznikli v dôsledku zmätočného postupu súdov. Sťažovateľka pri vymedzení práva na rovnosť účastníkov konania odkazuje aj na judikatúru ústavného súdu a Európskeho súdu pre ľudské práva.

21. V rámci namietaného porušenia čl. 26 ústavy, ktorého predmetom je právo na slobodu prejavu, sťažovateľka poukazuje na konkrétne rozhodnutia Európskeho súdu pre ľudské práva a rozhodnutia ústavného súdu, ktoré majú tvoriť východiská možnosti obmedzenia tohto práva. Sťažovateľka tvrdí, že napadnutým uznesením, ktorým bol rozsudok č. 1 uznaný za právoplatný, najvyšší súd vytvoril právny stav, ktorý neosvedčil splnenie podmienok na obmedzenie slobody prejavu, a jeho rozhodnutie je v danom prípade arbitrárne a zjavne neodôvodnené. Najvyšší súd mal v rozhodnutí podľa sťažovateľky hľadať rovnováhu medzi právom na slobodu prejavu a ochranou osobnosti, avšak okresný súd v rozsudku č. 1 ústavne nekonformným spôsobom priorizoval právo na zachovanie ľudskej dôstojnosti, osobnej cti, dobrej povesti a na ochranu mena pred právom na slobodu prejavu.

22. Účinky napadnutého uznesenia sú teda voči sťažovateľke podľa jej názoru obmedzením jej základného práva podľa čl. 26 ústavy. Sťažovateľka uvádza, že právo na slobodu prejavu možno v zmysle ústavy obmedziť len opatrením ustanoveným zákonom, ktoré je v demokratickej spoločnosti nevyhnutné na ochranu jedného z legitímnych cieľov, a to za splnenia podmienky primeranosti, pričom treba dbať na podstatu a zmysel práva. Najvyšší súd podľa sťažovateľky existenciu týchto podmienok ani neposudzoval. Sťažovateľka sa domnieva, že rozsudok č. 1 nie je opatrením ustanoveným zákonom a okresný súd nesprávne vyhodnotil splnenie podmienok priznania finančnej náhrady a otázku nevyhnutnosti obmedzenia práva na slobodu prejavu. Sťažovateľka odkazuje na to, že autorom výrokov boli novinári a kritizovanou osobou vyšetrovateľ ako osoba „*absolútneho verejného záujmu*“, ktorá by podľa sťažovateľky mala znášať vyššiu mieru kritiky a ktorá by v demokratickej spoločnosti nemala byť chránená „*pred polemikou a kritikou jeho činnosti ako reprezentanta štátu*“. Sťažovateľka argumentuje aj tým, že v zmysle judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva, tak ako ju interpretuje sťažovateľka, je hodnotiaci úsudok neprimeraný iba vtedy, ak absentuje akýkoľvek skutkový základ. Podľa sťažovateľky „*[p]ravdivý musí byť podklad kritiky, vtedy je kritika*

vecná. Súčasne z podkladov kritiky musí logicky vyplývať záver autora kritiky, pričom v zmysle platnej judikatúry ESLP je prípustné používať zveličenia, polemické, kontroverzné či šokujúce súdy.“. Sťažovateľka následne tvrdí, že v konaní predchádzajúcom vydaniu rozsudku č. 1 navrhovateľ nepreukázal nepravdivosť podkladov kritiky. Preto nemohlo byť napadnuté uznesenie podľa sťažovateľky opatrením nevyhnutným v demokratickej spoločnosti na obmedzenie slobody prejavu. Podľa sťažovateľky tiež dokazovanie okresného súdu pred vydaním rozsudku č. 1 nijako neukazovalo na zásah do cti a dôstojnosti navrhovateľa a na súkromnú či profesijnú ujmu, ktorú by navrhovateľ utrpel. Okresný súd preto v prípade, že nezistil existenciu predpokladov na obmedzenie slobody prejavu, rozsudkom č. 1 a napadnutým uznesením obmedzil slobodu prejavu sťažovateľky neoprávnene.

23. Sťažovateľka v sťažnosti zároveň požiadala ústavný súd o vydanie rozhodnutia o odložení vykonateľnosti napadnutého uznesenia podľa § 52 ods. 2 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“), keďže právny stav založený napadnutým uznesením by jej mohol spôsobiť ujmu vzhľadom na nútený výkon rozsudku č. 1 a v prípade uverejnenia ospravedlnenia by nebolo možné navrátiť veci do pôvodného stavu.

24. Sťažovateľka sa domáha toho, aby jej ústavný súd priznal primerané finančné zadostučinenie vo výške 50 000 €, čo odôvodňuje tým, že súdnym konaním a vydaním napadnutého uznesenia boli závažným spôsobom porušené jej v sťažnosti identifikované základné práva a slobody a primerané finančné zadostučinenie má byť náhradou nemajetkovej ujmy, ktorú utrpela kontinuálnym porušovaním ústavných práv v predmetnom konaní.

25. Sťažovateľka sa domáha, aby ústavný súd po prijatí sťažnosti na ďalšie konanie rozhodol o odklade vykonateľnosti napadnutého uznesenia a následne vydal tento nález:

„1. Uznesením Najvyššieho súdu(...) sp. zn. 2 Cdo 16/2011 zo dňa 30. 6. 2011 bolo porušené právo sťažovateľa domáhať sa zákonom stanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde v zmysle čl. 46 ods. 1 Ústavy(...), právo sťažovateľa

na rovnosť účastníkov občianskeho súdneho konania v zmysle čl. 47 ods. 3 Ústavy(...) a právo sťažovateľa na slobodu prejavu v zmysle čl. 26 ods. 1 Ústavy(...)

2. Napadnuté uznesenie Najvyššieho súdu(...) sp. zn. 2 Cdo 16/2011 zo dňa 30. 6. 2011 sa zrušuje a vec sa vracia Najvyššiemu súdu(...) na ďalšie konanie.

3. Najvyšší súd(...) je povinný do dvoch mesiacov od právoplatnosti nálezu ústavného súdu zaplatiť sťažovateľovi primerané finančné zadostučinenie výške 50 000 EUR.“

26. Sťažovateľka taktiež navrhuje, aby ústavný súd vydal uznesenie, ktorým zaviazhe najvyšší súd do siedmich dní od doručenia nálezu ústavného súdu nahradiť sťažovateľke na účet jej právneho zástupcu trovy právneho zastúpenia.

II.

Sťažnosť a vyjadrenia účastníkov

27. Najvyšší súd vo svojej replike na sťažnosť uviedol, že predmetné rozhodnutie najvyššieho súdu obsahuje dostatok skutkových a právnych záverov, pričom jeho výklad a závery nie sú svojvoľné alebo zjavne neodôvodnené a nevyplýva z nich ani taká aplikácia príslušných ustanovení všeobecne záväzných právnych predpisov, ktorá by bola popretím ich podstaty a zmyslu. Podľa najvyššieho súdu bola sťažovateľka v podstate v konaní, ktoré bolo uznesením najvyššieho súdu zastavené, úspešná, chýba tu preto objektívna stránka prípustnosti sťažnosti. Je jasné, že sťažovateľka chce v skutočnosti zvrátiť pre ňu nepriaznivý rozsudok č. 1, ktorý však nadobudol právoplatnosť 20. mája 2003. To však nie je možné, pretože uplynuli už všetky lehoty na jeho revíziu. So závermi sťažovateľky uvedenými v jej ústavnej sťažnosti nemožno súhlasiť, preto najvyšší súd navrhuje, aby ústavný súd túto sťažnosť ako neopodstatnenú zamietol.

28. Sťažovateľka vo svojej duplike reaguje na tvrdenie o jej úspechu v konaní o dovolaní, a to tak, že toto tvrdenie je v rozpore so skutkovým stavom, čo jasne preukazuje argumentácia sťažovateľky v ústavnej sťažnosti, ako aj obsah spisu. Najvyšší súd v uznesení z 30. júna 2011 nerozhodol tak, ako žiadala sťažovateľka v petite dovolania z 2. marca 2009. Sťažovateľka tak v dovolacom konaní nemohla byť a ani nebola úspešná.

29. Dotknutá osoba, Ing. S., (porov. López Guió v. Slovakia, sťažnosť č. 10280/12, rozsudok z 3. 6. 2014) vo svojom vyjadrení k sťažnosti, replike a duplike uvádza, že napadnuté uznesenie najvyššieho súdu považuje za zákonné a riadne odôvodnené. Dotknutá osoba ďalej zdôrazňuje, že vec už trvá 12 rokov, a pripomína princíp právnej istoty, hospodárnosť a účelnosť súdneho konania. Upozorňuje, že aj judikatúra vo veciach ochrany osobnosti sa medzičasom vyvinula, a to smerom k sprísneniu pohľadu na verejných činiteľov. Uvádza, že predmetné články nesmerovali len voči jeho práci v Policajnom zbore, ale boli aj osobné, spochybňujúce jeho vzdelanie.

30. Ústavný súd lustráciou veci zistil, že sťažovateľka podala proti rozsudku krajského súdu sp. zn. 5 Co 336/2007 – rozsudku č. 4 zároveň dovolanie a ústavnú sťažnosť. Zo spisov nevyplýva, že by sťažovateľka oznámila najvyššiemu súdu, že podala ústavnú sťažnosť, a ústavnému súdu v tejto prerokúvanej veci, že už v minulosti podala sťažnosť proti rozhodnutiu, ktoré s prerokúvanou vecou bezprostredne súvisí (porov. uznesenie sp. zn. II. ÚS 275/08). Ústavný súd v uznesení sp. zn. III. ÚS 129/2010 odmietol sťažnosť v „procesnej“ časti týkajúcej sa (ne)vyhlásenia rozsudku s tým, že sťažovateľka mala podať dovolanie, (ktoré už v skutočnosti bolo paralelne podané) avšak v „hmotnoprávnej“ časti týkajúcej sa slobody prejavu ústavný súd kvázimeritórne odmietol sťažnosť ako zjavne neopodstatnenú.

III.

Právne úvahy ústavného súdu

31. Ústavný súd najprv zhrnie náráciu sťažnosti, aby sa dostal zrozumiteľným spôsobom k podstate veci. Sťažovateľka bola žalovaná vo veci ochrany osobnosti, do ktorej mala protizákonne zasiahnuť uverejnením nepravdivých faktov v článku v ňou vydávaných novinách. Okresný súd vydal rozsudok, v ktorom dal za pravdu dotknutej osobe, avšak dosiaľ nie je skutkovo ustálené, či bol riadne vyhlásený. Sťažovateľka tvrdí, že to tak nie je, dotknutá osoba, že naopak áno, a konajúci sudca niekoľko rokov po doručení rozsudku procesne neobvyklým spôsobom vyhlásil, že pripúšťa, že rozsudok nebol vyhlásený. Sťažovateľka späťvzala odvolanie proti tomuto spornému rozsudku okresného súdu. Okresný súd po ďalšom konaní opäť, už nesporne, vyhlásil rozsudok, ktorý dal opäť za

pravdu dotknutej osobe. Proti tomuto rozsudku podala sťažovateľka odvolanie. Na odvolanie krajský súd zmenil prvostupňové rozhodnutie len tým, že znížil náhradu nemajetkovej ujmy. Na základe tejto zmeny podala sťažovateľka dovolanie. Sudca okresného súdu v prípise k predloženiu spisu uvádza právoplatnosť nadobudnutú 28. januára 2009. Po tom, čo si najvyšší súd pripravil pozíciu tým, že vrátil krajskému súdu spis, aby po siedmich rokoch zastavil na základe späťvzatia pôvodné konanie a aby okresný súd opravil v režime opravného uznesenia inak sporný dátum domnelého vyhlásenia pôvodného rozsudku, po týchto úkonoch respektívnych súdov najvyšší súd akceptoval pôvodný rozsudok ako riadne vyhlásený a právoplatný, pretože odvolanie bolo späťvzaté, a zrušil celé následné konanie okresného súdu a krajského súdu. Keďže právoplatnosťou pôvodného rozsudku vzniká prekážka res iudicata, najvyšší súd celé konanie zastavil („Zrušuje rozsudok Krajského súdu v Žiline z 29. apríla 2008 sp. zn. 5 Co 336/2007 a rozsudok Okresného súdu Žilina z 2. júla 2007 č. k. 2 C 200/2002-37 a konanie zastavuje.“).

32. Zmyslom práva na prístup k súdu je garancia pre oboch účastníkov istej férovej trajektórie smerujúcej ku konečnému rozhodnutiu vo veci. Férovosťou sa tu nemyslí vecne správne rozhodnutie, ale férovosť procedúry.

33. Zložitosť procesných foriem a rozmanitosť procesných situácií vedie niekedy k tomu, že vzniknú právne situácie, ktoré vybočujú z predvídaných foriem, a nie sú zákonu, resp. učebniciam, explicitne známe.

34. V predmetnej veci je takouto situáciou vyhlásenie/nevyhlásenie prvého rozsudku a úradný záznam sudcu týkajúci sa tohto vyhlásenia/nevyhlásenia. V spise je zápisnica o pojednávaní z 20. novembra 2002 (č. l. 55). Na pojednávaní sa zúčastnili právni zástupcovia obidvoch strán, pričom okresný súd uznesením odročil pojednávanie o dva dni na 22. november 2002 na účely vyhlásenia rozsudku. Podľa zápisnice bol rozsudok takto vyhlásený. Rozsudok bol vypravený 28. apríla 2003. V odvolaní sťažovateľka namieta aj nevyhlásenie rozsudku (č. l. 82). Krajský súd vrátil spis okresnému súdu ako predčasne predložený, a to písomne vyhotoveným procesným uznesením č. k. 9 Co 49/03-127 z 9. októbra 2003, kde ukladá zákonnému sudcovi, aby sa k sporným skutočnostiam

týkajúcim sa vyhlásenia rozsudku podrobne vyjadril, „*teda uviedol najmä, ako a kedy presne bol vyhlásený rozsudok v mene republiky, či bol vyhlásený v súlade s § 156 ods. 1 v spojitosti s § 156 ods. 2 OSP, či bol právny zástupca odporcu, prípadne niekto ďalší prítomný pri verejnom vyhlásení rozsudku tak, aby odvolací súd mal zrejmé, či vôbec rozsudok vyhlásený bol, a teda či rozsudok vôbec existuje. V prípade, že rozsudok v mene republiky nebol vyhlásený v súlade so zákonom, tento vlastne neexistuje a súd bude musieť o veci riadne rozhodnúť. V prípade, že rozsudok bol riadne vyhlásený v súlade so zákonom, po vyjadrení zákonného sudcu o okolnostiach vyhlásenia rozsudku predloží opakovane okresný súd spis odvolaciemu súdu*“ (č. l. 127). Najbližšie pojednávanie okresného súdu sa uskutočnilo 30. januára 2004, kde boli právni zástupcovia protistrán oboznámení s uznesením krajského súdu č. k. 9 Co 49/03-127 z 9. októbra 2003. Navrhovateľ (Ing. S.) žiadal vykonať ďalšie dôkazy. Odporca (sťažovateľka) namietal, že mu rozhodnutie krajského súdu nebolo doručené, pričom namietal ďalšie dokazovanie, pretože o odvolaní stále nebolo rozhodnuté. Okresný súd uznesením odročil pojednávanie na 8. marec 2004 s tým, že žalobcom navrhnutá svedkyňa bude predvolaná (č. l. 143). Na pojednávaní 8. marca 2004 žiadal právny zástupca odporcu okresný súd o vyjadrenie, či bol riadne vyhlásený rozsudok a ako sa bude postupovať. Na to sudca uviedol: „*Pán právny zástupca je zrejmé a vyplýva to aj z úkonov, ktoré doposiaľ urobil súd a ktoré sa chystá urobiť, že vychádza z toho, že rozhodnutie nebolo riadne vyhlásené.*“ Právny zástupca odporcu uviedol: „*Ja by som chcel mať však dané písomne, prečo sa postupuje tak, ako sa postupuje. Volal som aj na krajský súd, a tam mi bolo povedané, že okresný súd mal informovať nadriadený súd ako bude v tejto veci postupovať.*“ Sudca odvetil: „*Pán právny zástupca, ja ako sudca nemám žiadnu povinnosť, aby som informoval nadriadený súd ako v konkrétnych veciach alebo v konkrétnej veci postupujem pri prejednaní a nie je žiadnou mojou povinnosťou informovať o mojich rozhodnutiach krajský súd.*“ a okresný súd pokračoval v dokazovaní (č. l. 147). Neskôr, ako bolo uvedené, bol vydaný „nový“ rozsudok okresného súdu, ktorý vyhovel navrhovateľovi a zaviazal odporcu na zaplatenie 400 000 Sk. Na odvolanie krajský súd zmenil rozsudkom rozsudok okresného súdu a znížil sumu na 300 000 Sk. Sťažovateľka (ako odporca) podala dovolanie, kde jeho prípustnosť odvodzovala jednak od (zmätočnej) vady podľa § 237 písm. f) OSP neodôvodnením rozhodnutia, a taktiež na základe § 238 OSP od zmeny rozsudku prvého stupňa.

Sťažovateľka navrhla, aby najvyšší súd zmenil rozsudok a zamietol ho a taktiež, aby rovnako zmenil a zamietol pôvodné rozhodnutie o trovách. Nasledovalo už známe, v konaní o ústavnej sťažnosti napadnuté uznesenie najvyššieho súdu. Úplný obraz o veci dotvárajú ešte rozhodnutia o trovách a poplatkoch. Deň po doručení sťažnosti ústavnému súdu rozhodol okresný súd uznesením č. k. 2 C 200/02-466 o vrátení súdneho poplatku sťažovateľke za odvolanie č. 2, pretože najvyšší súd zrušil rozhodnutia vydané po rozsudku č. 1. V ten istý deň vydal okresný súd uznesenie, v ktorom zaviazal sťažovateľku na zaplatenie trov konania, ktoré si vyžiadalo svedecké dokazovanie, pretože sťažovateľka nebola úspešná. Proti tomuto uzneseniu podala odvolanie, v ktorom argumentovala, že najvyšší súd zrušil „konanie“ po rozsudku č. 1, a teda ide o prekážku res iudicata, a napriek nej bola svedkyňa predvolaná, a to dokonca na základe žiadosti navrhovateľa. Krajský súd uznesením sp. zn. 9 Co 433/2011 z 19. júna 2012 zrušil napadnuté uznesenie okresného súdu. Vychádzajúc z § 166 ods. 1 OSP, uviedol, že už uplynula doba na vydanie doplnacieho rozsudku z úradnej moci. Okresný súd tak uznesením č. k. 2 C 200/02-499 z 5. septembra 2012 vrátil odporcovi (sťažovateľke) sumu vo výške 45,80 €.

35. Ústavný súd vedomý si svojej ultimatívnej a zároveň subsidiárnej pozície ochrancu ústavnosti, ktorá je zvlášť zložitá pri posudzovaní ústavnosti vád základného práva na súdnu ochranu, berúc do úvahy uznesenie ústavného súdu sp. zn. III. ÚS 129/2010, berúc do úvahy dĺžku konania začatého v roku 2002 a berúc do úvahy právne postavenie sťažovateľkinej protistrany – dotknutej osoby, ale aj právne vyhliadky sťažovateľky v ďalšom konaní tiež z hmotnoprávneho hľadiska, dôkladne zvažoval, či je nutné v predmetnej veci vysloviť porušenie práva na súdnu ochranu a kasačne zareagovať.

36. Ústavný súd už uviedol (II. ÚS 398/08, II. ÚS 65/2010), že rešpektuje kompetenciu najvyššieho súdu ústavne konformným spôsobom vymedzovať si prípustnosť vecí v konaní o dovolaní a vychádza z právneho názoru, podľa ktorého je v prvom rade vecou najvyššieho súdu určovať si koncepciu interpretácie prípustnosti mimoriadnych opravných prostriedkov, a to za predpokladu, že táto nie je nepriateľská z hľadiska ochrany základných práv a slobôd. Z ústavného hľadiska je podmienkou, aby takáto interpretácia nebola svojvoľná, aby bola čo najustálenejšia, a teda súladná s právom na súdnu ochranu.

Uvedené východiská sa pochopiteľne vzťahujú nielen na prípustnosť, ale aj celkovú aplikáciu noriem o dovolaní.

37. Článok 46 ústavy obdobne ako čl. 6 ods. 1 dohovoru obsahuje implicitné, judikatúrou vyvinuté zložky, medzi ktoré patrí aj právna istota. Tá v kontexte čl. 46 ústavy nadobúda tiež podobu ochrany právoplatných rozhodnutí (II. ÚS 591/2012). Množstvo rozhodnutí ústavného súdu týkajúcich sa práva na spravodlivý proces svojou argumentáciou môže vytvárať dojem, že toto právo (a žiaľ aj hmotné základné práva) sa obmedzuje na uvedenie „akých-takých“ dôvodov rozhodnutia. Z tohto vychádzal aj najvyšší súd pri svojom vyjadrení. Právo na spravodlivý proces je však pestrejšie a štruktúrovanejšie.

38. Najvyšší súd bez toho, aby sa vysporiadal so skutočnosťou, že samosudca (prvostupňový súd) explicitne nepovažoval prvý rozsudok za riadne vyhlásený, resp. či toto vyhlásenie nie je zrušením rozsudku, rozhodol, a to vychádzajúc z presného opaku. Najvyšší súd tak urobil len zo spisu, bez vyjadrení, bez pojednávania.

39. Podľa ustanovenia § 156 ods. 4 OSP len čo súd vyhlási rozsudok, je ním viazaný. V predmetnej veci je súdom samosudca. Najvyšší súd nezhodnotil, či sudcovo explicitné vyjadrenie (porov. bod 33) nemožno považovať za uznesenie, ktorým ruší rozhodnutie, ktorým nie je viazaný, pretože nebolo vyhlásené. Inak povedané, ide o tri otázky: 1. či súd bol viazaný takýmto rozsudkom, ktorý nebol vyhlásený, ale doručený, 2. či ho mohol zrušiť, 3. či vyjadrenie sudcu na pojednávaní a potom v úradnom zázname ne/možno považovať za takéto zrušenie. Všetky tri otázky sú právne a všetky tri bolo potrebné vyriešiť separátne. To je tá, už naznačená procesná neobvyklosť, ktorá robí predmetnú vec náročnou.

40. Sťažovateľka si, samozrejme, sťažila svoju procesnú pozíciu späťvzatím odvolania, ale orgány štátnej moci, súd, sudca okresného súdu, ale aj krajský súd svojou činnosťou vytvárali dojem, že na rozsudok č. 1 je potrebné zabudnúť.

41. Ústavný súd nevyjadruje právny názor, že prvostupňový rozsudok nebol vyhlásený. Ústavný súd však nemôže akceptovať, že najvyšší súd bez toho, aby využil procesné nástroje na objasnenie veci, bez procesných nástrojov realizujúcich férový proces o veci rozhodol.

42. Naopak, aktívne svojou činnosťou (výzva krajskému súdu, aby po siedmich rokoch zastavil konanie o odvolaní a opravné uznesenie) si takpovediac pripravil pôdu pre zamýšľané rozhodnutie. V tomto zmysle ústavnému súdu chýba v rekapitulácii napadnutého uznesenia zmienka a právne hodnotenie skutočnosti, že sudca okresného súdu explicitne vyhlásil, že rozsudok riadne vyhlásený nebol.

43. Ústavný súd rozumie pravdepodobnému motívu najvyššieho súdu, ktorým malo byť nastolenie právnej istoty v danej, „zamotanej“, veci. Najvyšší súd však tak urobil za ústavnoprávne takmer neakceptovateľnú cenu. Najvyšší súd zhoršil ešte viac hmotnoprávnu pozíciu dovolateľa – sťažovateľky (Vo svojom vyjadrení však najvyšší súd interpretuje uvedené zastavenie ako úspech sťažovateľky, z čoho vyvodzuje neprípustnosť ústavnej sťažnosti.), než akú ju mala pred ňou podaným dovolaním, pretože sťažovateľka bola takto povinná zaplatiť vyššiu sumu vyplývajúcu z rozsudku č. 1. Netreba tu však zabúdať na späťvzatie odvolania proti rozsudku č. 1. Najvyšší súd tak rozhodol bez toho, aby sa sťažovateľka mala možnosť vyjadriť na konaní na dovolacom súde (§ 243a ods. 1 a 2 OSP) alebo iným spôsobom. Z tohto pohľadu je uznesenie najvyššieho súdu prekvapujúce, a nie priateľské ku komponentu právnej istoty obsiahnutému v čl. 46 ods. 1 ústavy.

44. Uvedené je ešte umocnené tým, že pochybenia štátnych orgánov by v zásade nemali ísť na úkor nositeľov ľudských práv. Ak bol podľa najvyššieho súdu niekoľkoročný proces po vydaní rozsudku č. 1 úplne zbytočný, čo sa pravda môže stať, tak si to vyžaduje riadne odpovede na kľúčové otázky (porov. bod 37 a 38), a to v riadnom procese. Inými slovami, ak jeden štátny orgán – súd (relatívne) formálne vyhlási, že rozsudok nebol riadne vyhlásený, iné štátne orgány – krajský súd a okresný súd, to niekoľko rokov akceptujú vrátane niekoľkoročného prehliadania späťvzatia odvolania, tak takéto úplne nové uchopenie procesu, v ktorom najvyšší súd v podstate predpokladá, že právni zástupcovia, okresný súd i krajský súd boli v dlhoročnom omyle, si vyžaduje vysokú argumentačnú presvedčivosť.

45. Ochrana objektívneho práva (a v tomto zmysle nachádzanie práva), pretože najvyšší súd deklaroval, že právoplatnosť nastala po vyhlásení rozsudku č. 1, by mala kráčať ruka v ruke s ochranou subjektívnych práv účastníkov.

46. Ústavný súd ešte dodáva (bez úvah, či najvyšší súd zvolil správne prípustnosť a zmätočný dôvod), že dovolací dôvod podľa § 237 písm. d) OSP je v praxi menej častý oproti iným zmätočným dôvodom, a tak si zaslúži byť rozvíjaný bez procesných kompromisov, zvlášť ak ide o tak pútavý problém, aký vznikol v predmetnej veci – problém účinkov samosudcovho vyhlásenia o riadnom nevyhlásení rozsudku, ktorý bol doručený.

47. Akokoľvek doterajšia argumentácia ústavného súdu vyznieva opačne, ústavný súd napokon vychádza zo skutočnosti, že predsa len hlavnou podstatou veci je ochrana slobody prejavu, resp. ochrana osobnosti. Ústavný súd tieto slobody veľmi citlivo vyvažuje (II. ÚS 152/08, III. ÚS 351/2012). Najvyšší súd mal vzhľadom na (ne)prípustnosť dovolania v danej veci objektívne takmer nulový priestor venovať sa hmotnoprávnemu vyvažovaniu ochrany osobnosti a slobody prejavu a nemožno zabúdať ani na uznesenie ústavného súdu sp. zn. III. ÚS 129/2010, kde sa ústavný súd k tejto stránke veci vyjadril (porov. bod 30). Ústavný súd pohľadom na konanie ako celok, v miere danej zvláštnosťou, priam unikátnosťou predmetnej veci (kde sa najvyšší súd vlastne slobodou prejavu nemohol zaoberať, rozsudok krajského súdu bol zrušený a zároveň nemožno sťažovateľke vyčítať, že nenapadla ústavnou sťažnosťou rozsudok č. 1), nenadobudol dojem, že by bolo rozhodnutie okresného súdu, ako aj nové rozhodnutie okresného súdu potvrdené krajským súdom zjavne neakceptovateľné z hľadiska zásahu do slobody prejavu. Sťažovateľka naozaj uverejnila článok s, ako sa zdá, nepravdivými údajmi o dotknutej osobe. Uviedla, že dotknutá osoba ako vyšetrovateľ neobvinil určité osoby, pričom tento tak urobil, ale obvinenia zrušil prokurátor. Treba tu opäť pripomenúť aj späťvzatie odvolania sťažovateľkou (bod 40).

48. Vzhľadom na vyhlíadky sťažovateľky na zvrátenie otázky slobody prejavu v ďalšom konaní rozhodol sa ústavný súd uprednostniť právnu istotu a sťažnosti nevyhovieť, nezaťažovať účastníkov ďalším procesom, avšak zároveň ústavný súd chcel

vyjadriť aspoň v rovine *obiter dicta* (body 36 – 46) svoj kritický názor na rozhodnutie najvyššieho súdu v záujme ochrany procesných práv budúcich dovolávateľov.

IV.

49. Ústavný súd tento nález prijal na neverejnom zasadnutí potom, ako so súhlasom oboch účastníkov upustil od verejného ústneho pojednávania, keďže od neho nebolo možné očakávať ďalšie objasnenie veci (§ 30 ods. 2 zákona o ústavnom súde).

50. Vzhľadom na uvedené dôvody rozhodol senát ústavného súdu tak, ako to je uvedené vo výroku.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 24. júna 2014